

Дэканат Ашмяны По pojawieniu się tu, „w puszczy, gdzie sama Matka Boża wskazała”, cudownego obrazu Matki Bożej Boruńskiej (obraz włoskiej szkoły jest znany od drugiej połowy XVII w.), w miasteczku fundatora Mikołaja Pieslaka w 1691 r. (1692 r.) została wzniesiona drewniana cerkiew greckokatolicka na cześć słynnego obrazu oraz założony klasztor zakonu bazylianów. W latach 1700-1707 (1695 r.) pobudowano kamienną świątynię, którą po pożarze 1715 r. odnowił na własne koszty Lew Kiszka. W tym też 1715 roku w Borunach powstała samodzielna parafia, a kościół został konsekrowany. W latach 1747-1757, zgodnie z projektem architekta bernardyna Aleksandra Osikiewicza, poprzednia świątynia weszła w skład nowej i została centralną nawą nowo pobudowanego kościoła, w centrum Borun wzniosła się potężna bazylika w stylu wileńskiego baroku. Jednak nawet po rekonstrukcji trwającej w latach 1760-1770, kościół nie został taki, jaki był zaprojektowany. †

Symetrycznej kompozycji kompleksu, orientowanego na plac przed świątynią brakuje dwóch poziomów nad prawą wieżą oraz dwupoziomowej dzwonnicy w lewym kącie ogrodzenia. Jednak to, że świątynia nie została ukończona, dodało jej malowniczości w odbiorze oraz dodatkowej dynamiczności. W latach 1778-1793 za kościołem pobudowano piętrowy kamienny korpus klasztorny, gdzie otwarto sześćioletnią szkołę bazylikańską, która ma wybitnych absolwentów. Są nimi: pisarz Ignacy Chodźko, historyk Leonard Chodźko, poeta Antoni Odyniec. Po rekonstrukcji w XIX w. korpus przybrał cechy klasycyzmu.

W drugiej połowie XVIII w. na placu przed kościołem pojawiła się przydrożna kapliczka barokowa, obniesiona ogrodzeniem z kamienia ciosowego. Ceglany otynkowany gmach ma dwa poziomy – w dolnym, ośmiokątnym, znajduje się nieduża sala modlitewna, w górnym, czworokątnym, mieści się krucyfiks. Wieńczy kapliczkę dwupoziomowa nieduża kopuła barokowa pod krzyżem.

Kościół jest trzynawową bazyliką z dwiema trypoziomowymi (prawa nieukończona) wieżami, które flankują fasadę główną, uwieńczoną krzywolinijnym późnobarokowym frontonem. Podkreślając symetryczność w ogrodzeniu, z różnych stron od kościoła są bramy wjazdowe, również w malowniczym barokowym stylu. Centralna nawa kościoła, wyższa od bocznych, przechodzi w wyciągnięte, półokrągłe w planie prezbiterium. Wnętrze w stylu rokoka ozdabiają 3 ołtarze: główny – św. św. Piotra i Pawła, lewy boczny – Matki Bożej Boruńskiej i prawy – św. Kazimierza. Nad wejściem znajduje się chór.

W 1832 r. (1833 r.) klasztor bazylianów został zamknięty i przekazany Cerkwi prawosławnej. Po

przebudowie, 22 września 1881 r., świątynia została poświęcona jako cerkiew Najświętszej Bogurodzicy. Lecz w 1919 r. (1922 r.) świątynię ponownie zwrócono katolikom. Od tego czasu jest ona czynna jako kościół św. św. Piotra i Pawła Apostołów. W okresie międzywojennym do parafii Boruny, gdzie liczba wiernych wynosiła prawie 5700 osób, należała odnowiona kaplica w Alanach. W latach 1920-1922 w poklasztornych murach mieściło się Białoruskie Seminarium Nauczycielskie, otwarte przez znanego działacza S. A. Rak-Michajłowskiego.

W okresie sowieckim kościół w Borunach nie był zamknięty. Jest czynny do dziś. Były korpus klasztorny służył jako budynek mieszkalny, obecnie jest pusty, znajduje się w stanie awaryjnym. Kompleks w Borunach zaliczono do pomników architektury na republikańskim szczęblu.

Słynny cudowny obraz (źródła oficjalne podają, że oryginał zaginął w czasie II wojny światowej, a zgodnie z parafialną tradycją zwrócono go na swoje miejsce 15 października 1926 r. i zachował się do dziś) nadal ozdabia ołtarz w lewej nawie. Zgodnie z legendą, ołtarz znajduje się nad pnem drzewa, na którym pojawił się obraz. W krypcie pod ołtarzem bije święte źródło.

Alany

Już w 1782 r. tu, w majątku oszmiańskiej sędziowej Ważyńskiej, została wzniesiona kaplica, lecz po upływie połowy stulecia była już nieczynna.

Kiedy po stłumieniu powstania 1831 r. pan Porfiry Ważyński został zesłany na Syberię, przysiągł, że po powrocie do ojczyzny pobuduje, a raczej odrodzi w swoim majątku kaplicę. Odbył się to dopiero po 25 latach, lecz obietnicy swojej pan Ważyński dotrzymał. Na miejscowym cmentarzu pojawiła się kamienna kaplica w stylu klasycyzmu. W alańskim pałacu Ważyńskich od dawna znajdowała się kopia obrazu Matki Bożej Boruńskiej. Zgodnie z legendą, kiedy władze carskie postanowiły zamknąć boruński klasztor, Ważyńscy zamienili oryginał na kopię. W 1926 r. obraz zwrócono kościołowi, a w 1927 r. wileńska artystka G. Szramowna restaurowała obraz.

Początkowo kaplica należała do parafii oszmiańskiej, lecz po powstaniu 1863 r. została zamknięta i porzucona. Za polskim czasem nastąpiło odrodzenie kaplicy, wówczas należała ona do parafii w Borunach. Obecnie jest w zrujnowanym stanie. Kaplica zbudowana została z kamienia ciosowego z otynkowanymi wstawkami z cegły. Jest to otynkowana świątynia z mało widocznym transeptem, szczyty, zarówno jak główny i ołtarzowy fasady, uwieńczone są trójkątnymi frontonami. Kompozycję kaplicy wieńczyła, możliwie, tylko sygnaturka. Pod kaplicą znajduje się grobowiec.